

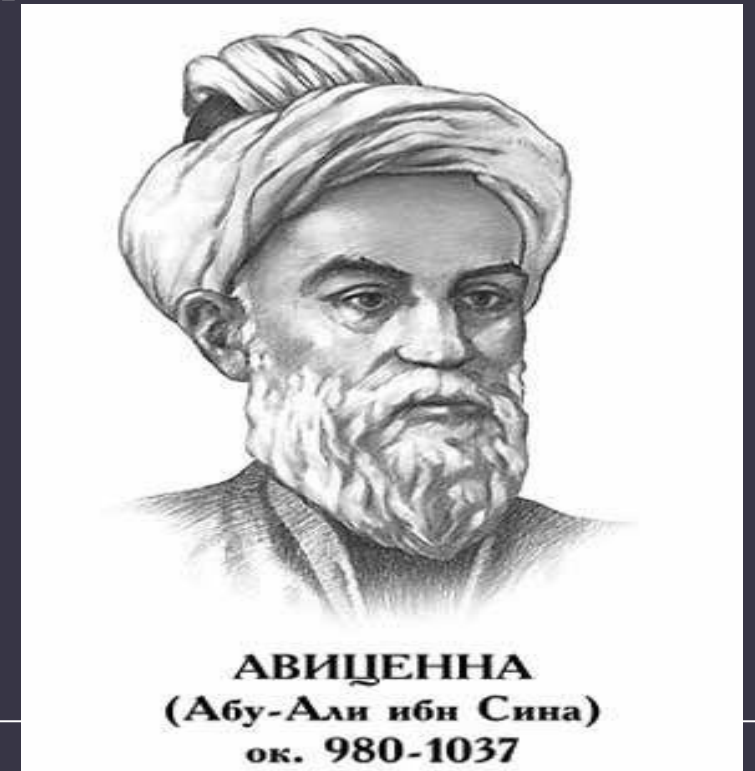

ҚАЗАҚ ХАЛЫҚ МЕДИЦИНАСЫ

Подготовил: Ксенбай Алишер

Шығыс медицинаның атақты дәрігері

- Әбу Әли ибн Синаның «Анатомия мен физиологияға кіріспе», «Дәрігерлік ғылымның ережелері» («Канон врачебной науки») еңбектері өте құнды. Бұл еңбектерінде анатомия мен физиологияны жүйелеп, қосымша мәліметтермен толықтырған. Кітап латын тіліне аударылып, 30-дан астам рет қайта басылып шыққан.

АВИЦЕННА
(Абу-Али ибн Сина)
ок. 980-1037

- Қазақтың халық медицинасы әу баста-ақ үлкен үш салаға бөлінген деп пайымдаған жөн. Табибия –диагностика, дәрігерлік –фармокология , емшілік –терапия

Тәуіптер

- Тәуіп – арабша – «табиб» деген сөзден шыққан. Табибтің қазақшасы – дәрігер. Демек көпшілік халық емін игерген жанды да емші – тәуіп, яғни дәрігер деп атайды. Бабаларымыз медицинаны деңсаулық сақтауға қатысты білімдер жиынтағы деп атаған. Олар науқастың ағзасындағы өзгерістеріне байланысты салқын, ыстық, құрғақ, ылғал деп төрт топқа бөдген.

СЫҢЫҚШЫ

Қазақ хирургтерінің (сыңықшы) өнері жақсы танымал. Көптеген зерттеушілер олар туралы жазған. Клавикуланың, тіпті жамбастардың, сондай-ақ, түрлі типтегі қылшықтардың кез келген сынығын оңай және дәл түзетуі мүмкін. Шиналар сынықтары бекітілгенше ұсталды, бұл сынықтар сипатына және адамның жасына байланысты болды.

- Тыныс алу органдарының қабыну аурулары кезінде терлеуді тудыратын жылытқыш заттар бірінші кезекте қолданылады. Осы мақсатта пациентке ыстық тамақ берілді: жаңа піскен ет, сорпа, қара бұрыш қосылған кеспе, апиыммен шай, мия тамыры, элекампан және таулы жалбыз тәрізді шәй, түнде денені жылы май құйып, скипидармен сүртті.
- Өкпенің туберкулезі, созылмалы бронхит негізінен жақсартылған тамақтанумен емделді. Олар пациенттерге жаңа піскен ет жейді, үнемі қымыз, шұбат, борсық майы және т.б. қолдануға кеңес берді.
- Қатерлі ауруларды емдеу үшін әртүрлі жылу ванналары (құрғақ, су және т.б.) қолданылады.
- Мәселен, шілде айының ортасынан бастап шөл және жартылай шөлді жерлерде құм терең тереңдіктерге қыздырылған кезде, адамдар бір апта бойы құрғақ ванналар алды.
- Жылы су ванналары негізінен қыста күнделікті ағаш бөшкеде немесе үлкен қазандықта бір-екі аптаға қабылданды.

- Халықтық емшілер мерезді жақсы емдеуі мүмкін. Осы мақсатта олар әртүрлі дәрілік өсімдіктерден, тамырлардан және қабығынан жасырын сыра қайнатуды (тамыр-дер-декокт) дайындады. Олар ішке күніне екі рет құюды берді. Орыс дәрігерлерінің мысалында халық емдеушілер мерезді сынапты препараттармен немесе хлорлы адсорбциялық ерітінділермен ауыратын науқастарды емдеді, бұл оң нәтиже бере алады.
- Емдеудің ең тиімді әдісі түрлі хирургиялық әдістер мен сүйек кемігін болды.
- Артериалды қан қысымына байланысты бас ауруы үшін қазақстандық дәрігерлер көбінесе бірнеше сафен тамырларынан қан кетуді пайдаланады - уақытша, фронталь, локтя, қолдың артқы жағында. Қазақстанда олар сиқырмен ұзақ уақыт бойы емделе алды. Олардың пікірінше, личинки дене бұзылған бөлігінен «бұзылған» қан сорады. Қан кетуді тоқтату үшін олар жарақатқа жаңа күлді құйып немесе ескі киізден жасалған матаның өртенді. Осылайша жарақатсыздандырылған, қанды тазартады және тоқтатылады.

- Қауіпті жұқпалы ауру пайда болғанда - сібір жаралары - тәжірибелі дәрігерлер зәрді тез арада өткір пышақпен кесіп тастайды, жара сынап хлориді ерітіндісімен өңделеді және оған жаңа қой терісін немесе малдың майын жұқа қабатымен қояды. Сібір жарасын емдеудің оң нәтижесі қызыл ыстықтай темір немесе балқытылған балауызға қауырсыздандыруды болдырды.
- Оба, тырысқақ, ішек және шаян тәрізділердің жойқын әсерлерін жақсы білетін, олар науқастарды оқшаулауға тырысады, кейде тіпті оларды басқа жерлерге көшіп барып, өз орындарында ұстауға тырысады. Кішкене шоқтардың аурулары ең жиі және қираған еді. Қазақстандағы жақтастар барлық көшпенділердің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жеткіліксіз болды. Сондықтан кішкентай балақай өз еркімен вакцинацияланды, яғни жасанды түрде ауруды жеңілдететін сау балаларды жұқтырды. Әрине, барлық аталған шаралар, жұқпалы аурулардың қаупін тоқтата алмағанымен, ғасырлар бойы тәжірибе, олардың алдын-алу мүмкіндігі туралы құнды түсініктерге негізделген.

